

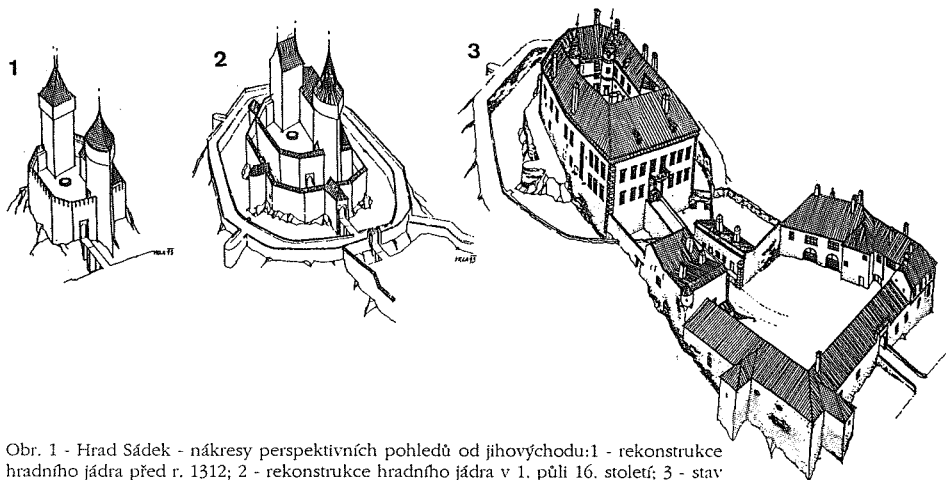
Radim Vrla

Kresebné rekonstrukce hradů Sádek, Nový Cimburk a Nový Světlov

Tento krátký článek vznikl z referátu, předneseného na semináři „Kresebné rekonstrukce hradů, zámků a tvrzí na Moravě a ve Slezsku“, konaném na podzim roku 1996 v pohostinném Mikulově. Předložené rekonstrukce mají za cíl zachytit základní vývojové etapy vybraných hradů a konfrontovat postupný stavební vývoj s dnešním stavem lokality. Sledované objekty se nacházejí na různých místech Moravy (Sádek leží nad Kojeticemi v okrese Třebíč, Nový Cimburk v chříbských lesích východně od Koryčan na okrese Kroměříž a Nový Světlov zase nad Bojkovicemi v okrese Uherské Hradiště) a jejich výběr je namátkový. Blížší zdůvodnění autorových názorů na stavební vývoj těchto hradů je možno nalézt v literatuře, uvedené v závěru článku.

Sádek (Ungersberk)

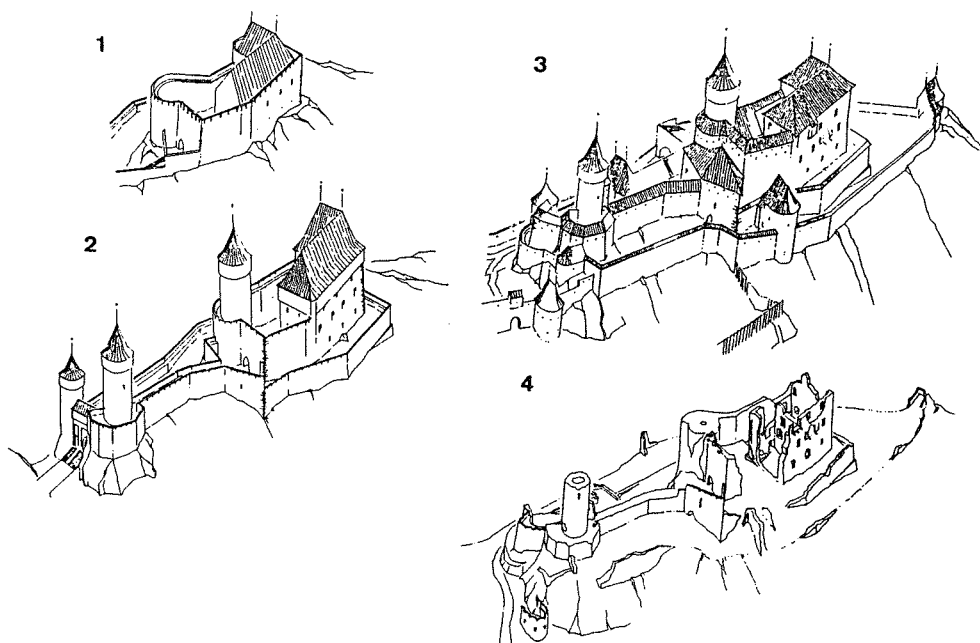
Nejstarší z trojice sledovaných hradů je Sádek (obr. 1). Dle většiny badatelů byl založen v 80. letech 13. století Štěpánem Uhrem („Ungaro“), podle kterého obdržel název Ungersberk. Pravděpodobný vzhled stavby z této doby s britovou věží u brány, hranolovým donjonem na protilehlé straně a další stavbou při severní hradbě zachycuje obr. č. 1/1. Po dobytí vojskem krále Jana Lucemburského v roce 1312 nebyl hrad zřejmě nějaký čas obnoven, první stavební činnost zde lze předpokládat až na přelomu 14. a 15. století. K výrazné a velmi zajímavé přestavbě došlo až ve druhé půli 15. století, kdy parkánová zeď jádra, zesílená dělovými baštami, byla po celém obvodu obehnána mohutným, obezděným příkopem s dalším pásem opevnění při jeho vnějším okraji. Stavbu, doplněnou touto pozoruhodnou fortifikací a výraznými úpravami obytných částí si můžeme prohlédnout na obr. č. 1/2. Na základě analogií můžeme tuto přestavbu přiřadit ke specifickým architektonickým počínům mocných Perštejnů. Koncem 16. století bylo v čele hradního jádra (zčásti v okružním příkopu) vybudováno velké palácové křídlo; tento negativní zásah do opevnění byl záhy vyvážen výstavbou opevněného předbraní. Dalšími stavebními úpravami v 17. a 18. století získal Sádek v podstatě dnešní vzhled. V jeho zdech je vzácně uchováno torzo raněgotické stavby, čitelné a velmi zajímavé jsou však i všechny podstatné další stavební úpravy. Dnešní stav areálu, využívaného převážně pro potřeby školství, zachycuje obr. č. 1/3.

Obr. 1 - Hrad Sádek - nákresy perspektivních pohledů od jihovýchodu: 1 - rekonstrukce hradního jádra před r. 1312; 2 - rekonstrukce hradního jádra v 1. půli 16. století; 3 - stav areálu v polovině našeho století

Nový Cimburk

Druhý ze sledovaných hradů vystavěl další významný šlechtic, Bernard z Cimburka, až ve 30. letech 14. století (obr. 2). Původní jádro tohoto hradu je znázorněno na obr. č. 2/1. Obsahovalo poměrně rozměrný palác, postrádalo však věž. Obrana spočívala na mohutném plášti obvodové hradby, vyčníhající vedle vstupu v zaoblený útvar. Po polovině 14. století, kdy se hrad ocitá v rukou markraběte Jana Jindřicha Lucemburského, je započata jeho radikální přestavba, která zde dala vzniknout jedné z nespanilejších hradních staveb Moravy. Jádro bylo doplněno kruhovým berggriftem (pokud nebyl vystavěn těsně před polovinou století ještě Cimburky) a spojeno širokou zdí s vysunutou subtilní hláskou nad šijovým příkopem: radikálně byl upraven i palác. Pravděpodobný vzhled přestavěného hradu zachycuje obr. č. 2/2. V 15. století dochází k rozšíření areálu o dvůr za hradním jádrem, k výstavbě bašt na obou koncích hradu a konečně (snad po dobytí uherským vojskem) ke zřízení zajímavé předsunuté bašty před šijovým příkopem. V následujícím století je vybudováním dalších dělostřeleckých bašt a přeložením přístupové komunikace stavební vývoj hradu v podstatě završen. Jeho tehdejší vzhled přibližuje obr. č. 2/3. Po válečných strastech třicetileté války došlo k dílčím úpravám paláce a zřejmě i ke snesení horní partie kruhového berggriftu, již v 1. půli 18. století je však hrad opuštěn. Jeho dnešní zřícenina, zachycená na obr. č. 2/4, směřuje rychle postupujícím rozpadem ke svému důstojnému zániku.

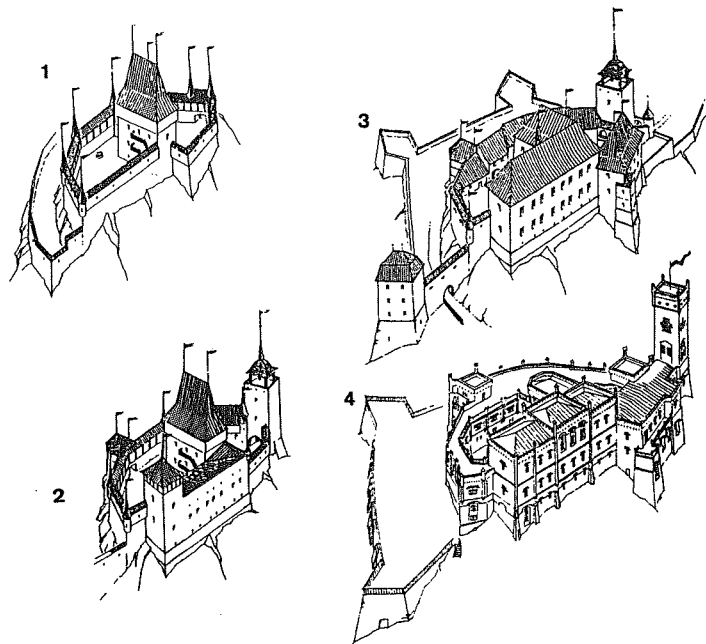

Obr. 2 - Hrad Nový Cimburk - nákresy perspektivních pohledů od jihovýchodu: 1 - rekonstrukce hradního jádra před polovinou 14. století; 2 - rekonstrukce hradu na konci 14. století; 3 - rekonstrukce hradu v 16. století (mimo kresbu vlevo je předsunutá bašta); 4 - dnešní stav areálu

Nový Světlov

Oba předchozí hradu už měly za sebou kus své pohnuté historie, když v 2. půli 15. století bratři z Landštejna teprve započali s výstavbou Nového Světlova, jedné z nejmladších hradních staveb Moravy (obr. 3). Zatímco jistě zajímavé vnější opevnění hradu je dnes neznámé, působilo hradní jádro dojmem obrovité dělové bašty, obrácené

vypouklým čelem proti směru předpokládaného útoku. Tomuto hledisku, jak vidíme na obr. č. 3/1, byla zřejmě podřízena i orientace masivního paláce. Do průběhu 16. století lze zařadit výstavbu vstupní věže, dělové bašty a snad i velmi pokročilého bastionového opevnění; na samotném konci století pak Tetourové z Tetova zahájili výstavbu velkého palácového křídla, kolmého k původní obytné budově. Hradní jádro tak nabylo pravděpodobně vzhledu, zachyceného na obr. č. 3/2. Díky zmíněnému bastionovému opevnění mohl hrad v 17. století úspěšně vzdorovat pokusům o dobytí. Na obr. č. 3/3 vidíme Nový Světlov po úpravách v 18. století; záhy na to začalo mohutné opevnění ustupovat parkovým úpravám. Dnešní stav objektu je dán radikální romantickou přestavbou z poloviny 19. století, interiéry jsou upraveny pro potřeby hotelu. Jak vidíme z obr. č. 3/4, je v organismu dnešního zámku dochována značná část hmoty starší stavby.

Obr. 3 - Hrad Nový Světlov - nákreasy perspektivních pohledů od severu:

1 - rekonstrukce hradního jádra na konci 15. Století; 2 - rekonstrukce hradního jádra na konci 16. Století; 3 - rekonstrukce hradního jádra s částí vnějšího opevnění na počátku 18. Století; 4 - dnešní stav areálu

Literatura:

- Vrla, R., 1994: Hrad Sádek (Ungersberk), Naším krajem (Západomoravské muzeum Třebíč), 6, 1-21.
 Vrla, R., 1994a: Poznámky ke stavebnímu vývoji hradu Nového Světlova, Slovácko XXXVI, 137-160.
 Vrla, R., 1996: „Horský zámek“ Cimburk u Koryčan, Slovácko XXXVIII.